

DETERMINATIO
QUÆSTIONIS THEOLOGICÆ

POST GRADUM DOCTORATUS

HABITA

CANTABRIGIÆ

IN SCHOLIS PUBLICIS

A

K

T. RUTHERFORTH S.T.P.

COLL. DIV. JOAN. ET REG. SOCIETAT.

SOCIO.

CANTABRIGIÆ

TYPIS ACADEMICIS EXCUDEBAT J. BENTHAM.

PROSTANT VENALES APUD GUL. THURLBOURN CANTABRIGIÆ
ET J. BEECROFT LONDINI.

MDCCXLVI.

DETERMINATIO
QUESTIONIS THEOLOGICAE

POST GRADUUM DOCTORATUM

HABITA

CANTABRIGIAE

IN SCHOLIS PUBLICIS

T. RUTHERFORTH S.T.P.

COLL. DIV. JOAN. ET REG. SOCIETAT.

SOCIO.

CANTABRIGIAE

TYPS ACADEMICI EXCUDUNT J. BENTHAM
PROSTANT VENALES AD COL. THEATRUM CANTABRIGIAE
ET J. BENTHAM LONDON.

MDCCLXXV

REVERENDO ADMODUM IN CHRISTO PATRI

AC DOMINO DOMINO

T H O M Æ

EPISCOPO NORVICENSI

ET

COLLEGII DE GONVILLE ET CAIUS

PRÆFECTO DIGNISSIMO.

MEAM hanc orationem tibi, Optime Præful,
haud injucundam fuisse non miror: cog-
novi enim te humanissimum omnium. Quod autem
ea tibi sic probaretur, ut intra gymnasii academici
parietes occultatam nolles, sed edendam statim et
pervulgandam censes; hoc non modo benevo-
lentiæ indicium est, verum etiam gravissimum ju-
dicii tui testimonium. Fateor equidem me eo ma-
jorem in his scribendis curam adhibuisse et diligen-
tiam, quod publice recitanda erant illo tempore,
quo

quo tu academiam visere soles, et interesse vel potius, tanta est tua auctoritas, præesse exercitationibus nostris. Hunc autem satis amplum diligentiae meae fructum percepi, quod ea, quæ scripserim, tibi viro doctissimo ac vere christiano tam valde placuisse intelligam, ut aliis quoque placitura esse jam confidam. Nonnulli quidem sunt, qui, cum se novæ cujusdam theologiæ fautores esse velint, quicquid contra dicatur deridere solent et contemnere. De me autem isti homines quid velint existiment, modo tibi atque tui similibus videar veterem, hoc est, veram sanamque theologiam haud inscite defendisse. Sum,

Reverende admodum Pater,

Tibi omni studio ac officio devinctissimus

T. RUTHERFORTH.

IMMOLATIO ISAACI NON ERAT ACTIO
MERE SCENICA, QUÆ MORTEM
CHRISTI REPRÆSENTARET.

VETERES Prophetæ non verbis tantum et voce, sed actionibus etiam et rebus, quæ oculis percipi possent, docere solebant atque erudire populum Dei. Nam in præceptis ac monitis, quæ voce sola traderentur, nihil putabant insigne esse, nihil ad diuturnitatem memoriæ stabile. Nisi populus esset paratus ad audiendum, nisi attentus esset et docilis; celeritas verborum aut vix aut ne vix quidem animadverteretur; omnisque eloquentia linguæ ad unum tantum valeret ictum, deinde, velut aculeo emisso, torperet. Novitas autem rei, quam propheta faceret, homines vel somniculosos excitare potuit ad causam, cur faceret, exquirendam: et actiones, quæ consilia Dei oculis populi subjicerent, et tanquam in scena repræsentarent, sic tradebant institutiones propheticas, vel etiam inculcabant, si quis tardior esset, ut vis earum animo penitus insideret et memoria facile custodiri posset.

Judæi forte negligentiores fuissent minarum Ezekielis, si is regis gentisque calamitates verbis tantum prædixisset: mirifice autem solliciti erant, atque sedulo quærebant, quidnam id esset, quod propheta ageret, quando illum videbant, pariete perfosso, ex domo sua exportantem vasa. Idem propheta unam virgam nomine Judæ inscriptam alteri inscriptæ nomine Josephi, illas

A

inter

2 DE IMMOLATIONE ISAACI.

inter se colligando et implicando, junxit: cum ut Judæi, hac re visa, sciscitentur, quid ad ipsos pertinet; tum ut indicium istud et quasi pignus amicitiae iis sit ante oculos, cum propheta futuram Judæ et Ephraimi concordiam prænuntiet. Jeremias eandem docendi et instituendi rationem secutus iuga et vincula, quæ suæ prius cervici imposuerat, ad Edomi, Moabi, et aliarum, quas commemorat, gentium reges misit, et his signis monuit ac prædixit regna eorum regi Babyloniae in manus tradi.

Plena exemplorum sunt scripta prophetarum; tum referta vita communis. Levites ille, cujus concubina Benjaminitæ ex urbe Gibaa ad necem usque abusi essent, ut rem improbe factam demonstraret, concubinae cadaver secabat ac dividebat in duodecim partes, easque mittebat ad singulas tribus Israelitarum confilium et opem implorans ob vim sibi et concubinae suæ illatam. Saulus, cum bellum Ammonitis concitabat, iugo boum minute conciso, frustra eorum ad singulas urbes Hebræorum mittebat poenam populo his verbis minatus, — Sic bobus ejus fiet, si quis bellum detrectet. — Huic simile prorsus et par erat formula jurisjurandi apud Romanos. — Tu, Jupiter, ita illum ferito, ut ego hunc porcum.

Innumerabilia, quæ colligere potui exempla, quia vobis, auditores, nota sunt, relinquo. Veniamus ad præclarum illud mandatum, quod Deus Abrahamo dedit, de filio suo immolando. Est enim genus theologorum, qui docti ex nova quadam disciplina, cum hujus mandati interpretationes vetustate robustas calumniando perverterint,

totam

DE IMMOLATIONE ISAACI

totam rem sic explicant. — Deus, cum iussit Abrahamo filium unigenitum, quem dilexerat, Isaacum secum ducere in terram Moriae, atque ibi illum immolare; actione mere scenica pro verbis usus est, quæ futurum Christi sacrificium representaret, et Abrahamo hoc ipsum roganti, atque diem Christi videre impense cupienti humani generis redemptionem explicaret. Quod enim Deus Abrahamo dicit, immola filium tuum, id tandem prorsus vim ac rationem habet, ac illa, quæ prophetis dicit; uni quidem, confice juga et vincula, atque illa cervici tuæ impone; alteri autem, uxorem duc meretriciam; tertio denique, pariete perfosso, ex domo tua exporta supellectilem. Expressi, ut potui, ipsa verba auctoris et inventoris novæ hujus opinionis, qui in ista quæstione multis minutisque argutiis persequendis facit idem, quod in aliis fere omnibus facere solet; declarant illæ quidem acumen interpretis, sed interpretationem, qua tantopere delectatur, parum confirmant.

At vero quoniam grave illi argumentum videtur, quod hoc genus docendi, ut sæpe a prophetis, sic a Deo sæpe usurparetur; paulo attentius, si placet, confideremus, quales sint actiones scenicæ et quid valeant. Non ea vis est atque natura harum actionum, ut sine voce loquantur, et sine verbis intelligi possunt. Pauci sunt motus corporis, qui ipsi per se aptiores esse videntur ad motus animi significandos, quam sonus, qui ore et lingua in vocem formatur. Vis ista non est in natura rerum posita, sed arbitrio hominum constituta; eamque mos et usus communis non gestibus corporis tribuit, sed verbis et voci.

Quamquam hac in re videmur aliquo modo naturæ auctoritatem sequi, quæ ad usum orationis incredibile est quanta opera machinata sit. Nam lingua vocem immoderate profusam fingens et terminans, sonosque vocis distinctos et pressos reddens, cum et ad dentes et ad alias partes pellit, tantam verborum varietatem nullo negotio efficit, quantam summa corporis agilitate imitari non possumus. Omnes igitur, cum aut ea, quæ ignorant, discere velint, aut ea, quæ sciunt, alios docere, compendio et copia verborum potius uti solent, quam penuria et ambagibus gestuum, et dicendo non agendo sensa exprimunt. Quis enim, nisi necessitate coactus fuerit, ut ii, qui in regiis Turcarum ex re nomen repererunt, et muti sunt vocati, in vita communi et usu quotidiano tritam hanc orationis viam deserit? Ne Chineses quidem, quorum omnis lingua ex trecentis et triginta tantum vocabulis contineri dicitur, gestibus corporis aut scenicis actionibus utuntur ad sensus animorum exprimendos. Sed multas res subjiciunt singulis verbis, quæ oratione modulanda sic variant et mutant, atque in iis omnes sonorum sic persequuntur gradus, ut contenta vel summissa voce, inclinata vel inflexa loquentes, non solum distincte et explicate dicunt, sed in lingua verborum inopi incredibilem orationis copiam inveniunt.

Deus omnia animalia deducens ad Adamum, ut nomina iis imponerentur, primum humani generis parentem instituisse videtur ad usum orationis. Hæc, quæ Adamus sic didicerit, nomina erant substantiarum. Præter vero pauca hæc substantiarum nomina omne fere genus et varietatem verborum illum vel arte et studio invenisse vel a disciplina

Dei

Dei haufisse necesse est. De rebus enim a sensu sejunctissimis cum Deo collocutus illas non agendo tantum demonstrat, sed actionum suarum causam quoque et vim satis copiose verbis explicat. Nam Deo quærenti, cur se inter arbores absconderit, respondet; vocem tuam in horto audivi, et timui, quia nudus eram, et me abscondi. Quod si inopia verborum ne Adamo quidem actionum scenicarum necessitatem imposuerit; verisimile non est earum consuetudinem temporibus Abrahami sic invaluisse, ut vis, quæ iis esset subjecta, stabili ac certa lege definiretur.

Certe post tempora Abrahami actiones scenicæ sine verbis et explanatione interpretis intelligi nullo modo potuerunt. Reges Scytharum, Herodotus scribit, ad Darium, qui terram et aquam postulaverat, caduceatorem misisse munera quædam, avem, murem, ranam, et quinque sagittas ferentem. Cum autem caduceator hæc Dario tradidisset, statim ad suos reversus est jubens Persas ipsos, si solertes essent, interpretari quid his muneribus significaretur. Hic alii putabant his dandis muneribus Scythas imperium Dario tradere: alii autem, oportere Persas sibi a Scythis cavere; nisi enim aves facti evolarent, aut mures terram subirent, aut ranæ aquam, tela Scytharum non effugerent. — Age: Persæ ignari erant morum, disciplinæ, consuetudinisque Scytharum. — Num Joash rex Israelitarum in consuetudine civitatis suæ, in moribus ac institutis patriæ hospes erat? Cum enim Elisæus jussisset regem sagittis terram percutere; num putatis illum, postquam ter percusserat, cessaturum, si intellexerat se toties Syros bello percussurum esse, quoties sagittis percuteret terram. Athenis
statua

6 DE IMMOLATIONE ISAACI:

statua erat in Ceramico Chryssippi sedentis porrecta manu: quæ manus significaret illum in hac esse interrogatiuncula delectatum. — Num quidnam manus tua sic affecta, quemadmodum affecta nunc est, desiderat? Frustra autem non modo statua Chryssippi, sed Chrysippus ipse manum porrexerat, nisi verbis id, quod manu significaretur, esset explicatum. Nempe omnia incerta sunt, simul ac a verbis recesseris. Verba sine actionibus intelligi possunt, actiones sine verbis non possunt.

Jeremias in obsidione Hierosolymæ obnuntians et prædicens urbem expugnatam iri Judæos hortatur, ut dedititios se mallent esse quam captivos: nam fieri non posse testificatur, quin vel captivi vel dedititii in servitutem abducantur: monet tamen interea, ne de republica desperent, et de certo in patriam reditu confirmat. In medio hoc sermone, jussu Dei, agrum ære et libra mercatus est ab Hanamele fratre suo patrueli; pactum in scriptum redegit; et tabulas, postquam signo suo, testibus adhibitis, illas obsignaverat, Barucho commisit, ut in vase fictili custodiendæ et ad longum tempus conservandæ ponerentur. Sed mens et voluntas Dei in isthac actione non satis patebat ad intelligendum: ne quid enim obscurum esset, ne quid ambiguum, explanatio adhibita est prophetæ; — Ecce fundi in hac terra denuo possidebuntur!

Deus Ezekieli prædixit uxorem delicias ejus ictu subito atque gravi statim morituram esse; monuit tamen et jussit, ne maritus, viduus cum sit, lacrymas effundat, aut se tristitiæ tradat; lessumque vetuit et omnes lamentationes funeris. Cum propheta hæc in vulgus mane indicasset,

dicasset, uxor ejus vespere mortua est: atque postero mane is illa fecit, quæ Deus facienda præscripserat, nec genas, ut mos erat, carpsit, nec lessum funeris ergo habuit. Quid vero populus ad hæc? Num Judæi, cum facta prophetæ videant, intelligunt sibi ita faciendum esse in publica civitatis calamitate, uti is fecisset in domestica? Enimvero Ezekielem adeuntes de tota hac re illum rogant. Explica nobis, aiunt, quid causæ sit, cur hæc feceris: explica quid hæc ad nos pertineant. Nemo quidem est prophetarum, qui hoc genus institutionis studiosius et crebrius usurpat, quam Ezekiel: atque hoc idipsum esse videtur, quod populum dicit de se conquestum esse; — En difficilia intellectu loquitur!

Eodem hoc actionum genere, quo prophetæ utebantur apud populum, Deus multa significabat ipsis prophetis. Quæcunque autem illis sive ipsorum sive populi causa scenice ostenderet, ea omnia verbis atque oratione explicanda curabat.

Tribus modis censeo prophetas a Deo scenice institui. Uno, qui petitur ex rebus ipsis. Altero, qui ex speciebus et simulachris rerum, quæ ante oculos vigilantibus proponerentur. Tertio demum, qui ex somniis; cum dormientes istas species et simulachra viderent.

Abrahamum Deum rogasse accepimus de promissis, quæ sibi facta essent, ex quibus præcipue beneficiis continerentur; Deum autem confirmasse filium illi nascendum, atque, cum patriarcham foras eduxerat, jussisse cælum suspicere, et sydera, si possit, enumerare. Quanquam autem responsum hoc, quod ex rebus petitum est, et ad genus scenicum referendum videtur, Abrahamo hoc ipsum

8 DE IMMOLATIONE ISAACI.

ipsum petenti sua potius quam posterorum causa datum est; rebus tamen, quas oculis cerneret, explicationem adjectam invenimus. Ut multitudo syderum innumera-bilis est, sic, ait Deus, erit tua progenies. Jonas a Deo jussus est prædicere Niniven post quadraginta dies propter civium scelera funditus eversum iri: cum autem Ninivitaë supplicium metuentes mores suos correxerant, Deus peccato eorum condonavit. Propheta interea graviter stomachatus est, ne, si calamitas ab urbe averteretur, illa, quæ exitum nullum haberent, temere prædixisse videri posset. Importuna ista crudelitas re quadam scenica re- prehensa est. Deus paravit ricinum, qui unum diem duravit, et, cum Jonas umbra ejus delectari incepit, postero mane exaruit. Quid autem ista re significatum sit, parum videtur a propheta intellectum: suum enim pariter et ricini infortunium doluit; donec consilium Dei obscuritate actionis scenicæ prius involutum verbis tandem sic explicatum est:—si te deceat vilem herbam dolere, multo magis oportet me florentissimæ huic urbi parcere.

Cum Jeremias legationem ipsi a Deo datam invitus susciperet, cum hæsitaret, et cunctaretur eo proficisci, quo missus esset: visa sunt vigilanti simulachra virgæ amygdalinæ, et ollæ ferventis, quæ in septentrionem spectabat. Specie vero isthac scenica Deus illumhortabatur ad munus propheticum fortiter et sine dubitatione obeundum. Nam olla significabat gravem calamitatem e septentrione venturam; virga autem amygdalina, quæ initio veris flores suos aperit, celeritatem fore et festinationem calamitatis. Sed nec ipse propheta, nec Oedipus
noster

noſter ſcire poſſet quid utrauiſ re ſignificaretur; niſi quæ viſa mentem excitaffent et occupaffent ſenſus verbis quoque effent et voce explicata.

Sed omittamus ſpecies rerum et ſimulachra vigilantibus objecta. Veniamus ad ſomnia. Omnis ratio ſomniorum ſcenica eſt. Non enim ſpecies rerum, quas ſomnio ſignificatas Deus voluit, ipſæ objici ſolebant prophetis dormientibus; ſed aliæ, quæ abſque munere interpretis intelligi non poſſent. Ille autem, cui viſa huiusmodi objiciebantur, ſine ſingulari aliquo inſtinctu divinoque afflatu non erat ſomniorum ſuorum interpres. Nam ad totum hoc genus id accommodari poteſt, quod Joſephus reſpondit Pharaoni ſomniorum ſuorum interpretationem ex illo ſciſcitanti; Interpretatio non eſt in me ſita, Deus Pharaoni reſponſum dabit. Quid? illa duo Danielis ſomnia, quæ omnium ſermone celebrantur, unum de quatuor beſtiis e mari ſurgentibus, alterum de capro unicorni, qui arietem bicornem ſubegit et pedibus conculcavit, quis tandem ſine interpretatione explicare poteſt? Num rerum natura vim illam quatuor his beſtiarum imaginibus ſubjecerat, ut iis quatuor regna potentiffima apte exprimerentur? Num hominum arbitrio aut uſu et conſuetudine conſtitutum eſt, ut uno illo inſigni cornu, quod in media fronte capri extaret, Alexander ſignificaretur, qui ducentis poſt annis naſceretur in Græcia? Quid igitur cauſæ erat cur Daniel nec qualem vim natura ſpeciebus iſtis ſubjecerat ratione inveſtigare, nec quid in his ſomniis quamque rem ſignificaret crebra animadverſione perſpicere poſſet? Certe, ſi vel natura vel conſuetudo quid ſingulæ ſom-

niorum partes ostenderent stabili lege definiisset, viro ad munus propheticum perfecte planeque erudito non opus esset interprete, qui tortuosa hæc visa et ænigmata somniorum verbis explanaret.

In immolatione autem Isaaci, de qua omnis hæc controversia orta est, nec ulla vis est per se declarans homines propter Christi sacrificium morte liberandos; nec motus corporis sic aptiores sunt quam verba, quibus notiones et motus animi significantur, ut res ab Abrahamo gestæ causam atque rationem redemptionis tanquam in scena representent, et sine verbis depingant. Nam si tua ista sententia, theologe opiniosissime, vera est, (tecum enim mihi res est) nonne intelligis, totum tuum argumentum, quod adfers, cur Moses esset a Deo missus, quodque tu non rebare posse dissolvi, ipsum a te labefactari. Lex enim Mosaica frustra verbis occultat mollem Christianæ religionis disciplinam, et spem immortalitatis recuperandæ; si Israelitæ, cum in istud sacrificium tanquam in speculum inspicerent, mortem Christi atque humani generis redemptionem cernerent.

Omniū quidem actionum scenicarum unam jam vidimus rationem esse, ut quodcunque sive populi sive prophetæ causa sic ostendatur verbis prius explicari oportet quam intelligi possit. Persuaderi igitur cuiquam potest ea, quæ significari dicuntur immolatione Isaaci, cognita fuisse Abrahamo? Num usu et consuetudine diuturna cognita sunt? Quam vero diuturna ista fuit? aut quæ in re nova atque ante hoc tempus inaudita consuetudo esse potuit? aut quò demum modo est inter Deum et patriarcham collatum, quæ pars actionis mortem Christi, quæ im-

mor-

mortalitatem humano generi restituendam ostenderet? An hæc inter se prius contulerunt, quam vel Abrahamus pararet sacrificium, vel Deus juberet parandum? At id, præterquam quod Moses de tanta re tacet, ne fingi quidem potest. Nam ipsum Mosem alio more videmus hujus sacrificii causam interpretari, Deumque ideo Isaacum immolari jussisse, ut fidem Abrahami exploraret. Qui autem Deus scire potuit an Abrahamus pietatem anteponeret caritati domesticæ, si tota res prius esset explicata, quam suscepta? Aut quem locum probandæ fidei Abrahami dedit, si pater prius intelligeret filium suum morte liberandum esse, quam ad actionem istam scenicam accingeretur. — Sed de probanda fide Abrahami non valde es sollicitus. Cum enim apostolus defendat nullam fidei tentationem in præsentia gaudii plenam esse, sed doloris: tu Abrahamum inducis lætitia exultantem, quod ipsi in filio suo immolando diem Christi videre contingeret, omnemque adeo tentationis rationem de mandato Dei tollis.

At hæc eo tempore mandata sunt Abrahamo, quo solícite rogabat diem Christi videre: et, cum Deus illi hoc petenti sic in precibus respondeat, immola filium tuum, res ipsa satis declaravit consilium Dei. — Num igitur putas Deum accepisse patriarcham rudem integrumque discipulum, qui causæ et modi redemptionis ignarus erat, nec de persona redemptoris aliud quicquam audiverat, præter id, quod Adamo dictum est; semen mulieris caput serpentis conteret? Profecto si petenti, ut ista promissio planius explicaretur, responsum esset, immola filium tuum, ab institutione divina Abrahamus

decesserat multo incertior, quam fuit antea. Quam vero ob causam tam obscure est admonitus, ut ex immolatione filii nasceretur redemptionis similitudo potius, quam aperte Christum crucifigendum esse doceretur? Nonne metuendum erat, ne Deum victimis humanis placari posse prius putaret, quam ex illo sacrificio, quod auctoritate divina præscriptum est, suspicaretur fore, ut Christus morte sua tandem expiaret hominum peccata? Deus quidem clara voce significans se nolle Isaacum mactari omnem hunc errorem illi statim eripuit. Cum autem videret filium suum morte sic liberatum atque arietem providentia Dei paratum, quem in locum filii substituere posset; quidni putaret Deum isto indicio declarasse victimis rite mactatis homines posse morte liberari, vitamque bestiarum in locum vitæ hominis substitui?

Cave autem dicas Abrahamum jam antea satis perspexisse, vis et natura redemptionis quæ esset, et quis grave hoc negotium susciperet; nihilque adeo scenica isthac actione explicandum fuisse præter modum et rationem, qua filius Dei negotium, quod suscepturus erat, administraret tandem et conficeret. Si hæc mihi concedas, omnes disputationis tuæ spinas radicitus evellam. Nam illud palmare est argumentum, quo doceas immolationem Isaaci repræsentare imaginem mortis Christi; quod Christus affirmet diem suum ab Abrahamo visum esse, nullus tamen in historia vitæ Abrahami locus fit, in quo extant hujus rei vestigia, nisi cum Deus filium illi mandavit immolandum. Nonne autem id est diem Christi videre, si non solum de vita sempiterna humano generi restituenda, sed de filio etiam Dei redemptionis

ac salutis auctore prius Abrahamo constiterit, quam Deus illi praeceperit, ut filium suum immolaret? Tibi quidem aliter videtur. Nam duo hæc vocabula **VIDERE DIEM** magnum quoddam mysterium aliisque theologis plane incognitum tibi viro doctissimo aperiunt. Illud enim **VIDERE** est oculis percipere: atque **DIES** Christi significat munus et officium redemptoris, quod omne sic continetur ex sacrificio Christi; ut, nisi Abrahamus oculis suis sacrificium istud vel sacrificii imaginem viderit, diem Christi videre non potuit. Festive ac breviter! Quamquam ea quæ de voce **VIDERE** olim quasi Pythius Apollo certa esse ac fixa dicebas, nunc tandem intelligis falsa esse posse; nisi dies Christi significet sacrificium illud, quod Christus in cruce fecerit. Sed in ipsa illa disputationis parte, quæ est de voce **DIEI**, ea sumis ad concludendum, quorum nihil tibi conceditur. Primum hoc sumis. Dies Christi significat munus et officium redemptoris. Negabunt, qui ex epistola Petri didicerint, prophetas, postquam præviderant munus et officium redemptoris, atque gloriam etiam, quæ cruciatus et mortem Christi secutura erat, magnopere tamen adhuc laborasse, ut, quo tempore hæc essent futura, prænoscerent, hoc est, ut viderent diem Christi. Sequitur porro, Omne redemptoris officium ex sacrificio Christi continetur. Quis hoc tibi dabit? Socinusne, contra quem tuo hoc argumento tam fortiter militas, et ex quo quasi tuis jam primum viribus debellato triumphum agis? Nonne vides, te id primum sumere pro certo, quod falsum sit; deinde id, quod in contentione adversus Socinum dubium sit atque controversum? Gratulor autem puræ nostræ religioni simplicem illam apertamque veritatem,

tatem, quæ nec istis armis eget, nec istis defensoribus. Extremum in lepidio tuo argumento est. Dies igitur Christi est sacrificium illud, quod is in cruce fecerit. Sit extremum, effectum tamen non est: ex falsis enim et dubiis verum certumque effici non potest. — Sed concedam hoc ipsum, si vis: etsi magnam jacturam causæ fecero, si diem Christi significare sacrificium Christi concessero. Sed tamen, eo concesso, quibus rationibus illos convinces, qui putent Abrahamum fide sua non autem oculis vidisse munus illud et officium redemptoris, quod Christus multis post annis suscepturus erat? Ne enim stomacheris, si istam opinionem sola tua auctoritate sibi extorqueri nolint, audi quid Paulus dicat ad Hebræos scribens de fide Abelis, Enochi, Noachi, et Abrahami. Hi omnes in fide mortui sunt nec acceperunt promissiones, sed illas procul viderunt. Quid igitur causæ est cur actionis scenicæ apparatusingas ad Christum Abrahamo monstrandum; cum cæteri patriarchæ promissiones fide sua videre potuerunt: nisi Abrahamum oculos fideli hebetiores, cæteros autem acres et acutos habuisse dicas? — Recte, inquis: Abrahamus pariter cum Abele, Enocho, et Noacho promissiones fide vidit; nam promissiones oculis percipi nequeunt. Sed Abrahamo soli contigit videre sacrificium Christi, quod oculis percipi potest. Quanquam ipsum hoc sacrificium non vidit, Christus enim multis post annis immolatus est. Vidit igitur actionem scenicam, quæ sacrificium istud representaret. Non possum te tantum virum nihil sapere dicere. Explica autem atque excute intelligentiam tuam, ut videas verbo PROMISSIONUM

hic

hic non ipsas pactiones significari sed res promissas. Nam apostolus dicit Abrahamum non accepisse promissiones: cum omnes præclare intelligant illum pactiones accepisse, plures enim pactiones cum nẽmine patriarcharum a Deo factæ sunt. Res autem in pactionibus promissæ in adventum Christi reservatæ sunt: atque hæ solæ fuerunt, quas non accepit, sed procul vidit. Jacet igitur tota tua conclusio, si Paulo utamur interprete verborum Christi. Nam Abrahamus, qui res promissas pariter cum cæteris patriarchis fide viderit, eodem fidei oculo diem Christi, vel sacrificium Christi videre potuit.

Concludatur tandem ratio. Si enim priusquam vel Abrahamus sacrificium parasset, vel Deus parandum iussisset, inter se collatum esset de significatione singularum hujus actionis partium, nullus probandæ fidei Abrahami locus relinqueretur. Sin autem actionem satis explicatam esse defendis, quod Deus Abrahamo petenti diem Christi videre responderit, immola filium tuum; palmare tuum argumentum dissolvitur: quia concedas necesse est Abrahamum antea perspexisse et cognovisse non modo naturam redemptionis, sed personam etiam redemptoris. Quanquam certo scio te virum in primis sapientem, cum intelligas totum hoc argumentum verbis Christi perperam interpretatis niti, nunquam posthac in illo tanquam in aqua disputationis tuæ fundamenta positurum esse.

Istas horum argumentorum petitiones, ita licet conjectas ut vitari posse non viderentur, quasi parva quadam declinatione corporis effugeres; si Abrahamum mandata de filio suo immolando accepisse, atque ad illam actionis

actionis scenicae partem, in qua Deus significabat se nolle Isaacum mactari, pervenisse fingeres; priusquam vel eventus vel causa et ratio sacrificii, quod facturus erat, ipsi explicaretur. Tibi autem non est consentaneum hoc dicere. Quæ enim viri a fide Christiana alieni sic disputant, ut tu metuas, ne vulgarem et usu receptam hujus rei interpretationem labefactent, ea tuam pariter, cum sic explicetur, funditus evertent. Hoc nimirum est illud, quod metuis, Abrahamum merito dubitare potuisse de auctore sacrificii, quod cum perspectis cognitisque Dei perfectionibus ita non conveniret, ut a malo potius dæmone præscriptum videretur. Nihil autem esse putas, quod tam facile expedire possumus, si totam rem mere scenicam fuisse, atque fictam hanc immolationem Isaaci verum Christi sacrificium repræsentasse defendamus. Nam in isthac actione, si mere scenica esset, et, verborum adinstar, voluntario quodam instituto usurparetur ad notiones animi demonstrandas, nulla inerat vis moralis, hoc est, nihil, quod ullo modo pertinebat ad mores vel Dei, qui mandata dedit, vel Abrahami, qui ea exequutus est.

De ista vi ac ratione morali, quam in actione scenica negas esse ullam, tecum paulo liberius agam. Nunquam enim quicquam audiui a quovis homine inscitius dictum, qui vel primoribus, ut dicitur, labris gustasset philosophiam moralem, vel Abrahamum a scurrarum improborum facetiis defensum voluit. Qui me docebant philosophiam moralem, hæc principio inculcabant: in omni actione suscipienda duo præcipue esse tenenda; unum, ut actio sua natura, vel respectu materiæ, in qua

ver-

versetur, bona sit; alterum, ut ad bonum finem referatur. Quanquam enim actionum ita multum intersit ad qualem referantur finem, ut quæ malo consilio fiunt semper malæ sint: non tamen quæ bono fiunt pro bonis habendæ sunt, nisi in materia bona versantur; nec quæ in mala versantur, si quis illas prudens sciensque susceperit, indifferentes erunt, hoc est omni morali vi ac ratione carebunt, licet ad finem, qui nec bonus est nec malus, referantur. Abrahamus cupiit in actione quadam scenica mortem Christi videre: id quidem ad mores ejus nullo modo pertinuit. Nonne autem actio, qua spectaculum istud representandum sit, rationem ac vim moralem habet; nonne in mala materia versatur, et ipsa per se mala est, si in apparatu spectaculi filium suum interfici oporteat? — Parrhasius pictor Atheniensis, cum Philippus captivos Olynthios venderet, emit unum ex his senem: perduxit Athenas: torfit: et ad exemplar ejus pinxit Promethea. Olynthius in tormentis periit. Explica mihi causam, veteris theologiæ corrector, cur pictori non liceret mancipium suum operi suo impendere? cur non liceret Parrhasio senis inutilis, et alioquin expiraturi morte uti? cur id ab Atheniensi improbe factum judices, quod ad mores Abrahami nullo modo pertinuisse defendas? Vide, quæso, quo tandem homines improbi et a fide nostra alieni, cum præclara tua hac sententia adjuti fuerint, rem deducunt. Abrahamus cupiit scenicam actionem videre, quæ mortem Christi representaret; Parrhasius, quæ tormenta Promethei. Ille Isaacum immolare paravit; hic captivum Olynthium torfit. Pater exemplum in filio suo statuit; dominus in

servo. Quid autem his respondendum censes? Credo equidem te bonum virum non suscepturum esse defensionem Parrhafii. Num igitur Abrahamum aliquo crimine condemnabis? aut victus tandem illum omni crimine ideo liberatum fateberis, non quod immolatio Isaaci esset actio scenica, sed quod in sacrificio hoc parando Dei, qui auctor est et dominus vitæ, mandata exequutus est?

Quod si hæc, quæ de vi ac ratione actionum scenicarum ludens finxisti, certa esse ac fixa concedamus: in tua tamen sententia nihil insigne aut præcipuum est; nihil quod ad dubitationem Abrahami de auctore sacrificii tollendam valere posset: nisi quo tempore sacrificium præscriberetur, eo Deus non causam modo et rationem actionis hujus scenicæ sed eventum etiam explicaret. Quamdiu enim hæc Abrahamum latebant, tamdiu scrupulus maneret: et, si Isaacus ad altare deduceretur, priusquam pater ejus intelligeret nullam in tota hac re vim moralem inesse, nihil, quod ad mores vel suos vel Dei pertineret, nescio sane quo modo illum liberabis suspitione hæc a malo aliquo dæmone mandari posse: nisi ad veterem atque a te explosam hujus sacrificii interpretationem denuo confugias.

Effeci tandem, auditores, id quod in principio orationis proposui, immolationem Isaaci non fuisse actionem mere scenicam, quæ mortem Christi repræsentaret. Omnes enim actiones scenicæ indigent interprete, et sine verborum explanatione intelligi nequeunt. Quod si sacrificium istud sic explicatum prius esset, quam susceptum, ut Abrahamus præclare videret quid quaque
ejus

eius parte significaretur; nullus fidei ejus probandæ locus relinqueretur. Sin autem illi mandatum esset filium suum immolare, cum nondum sciret totam rem scenicam fore, nec intelligeret, quæ esset ratio, aut qui tandem foret eventus sacrificii; dubitationes, quæ illi de auctore mandati et perfectionibus Dei accidere possent, sine ope et auxilio veteris atque usu receptæ interpretationis inexplicabiles esse videntur. Cum igitur ista interpretatio, quæ nuper inventa est et tanto cum conatu defensa, vel falsa sit, vel inutilis: quanquam imperiti homines novitate rei perculsi vel auctorem vel opinionem admirentur; nos tamen, Academici, qui novas opiniones, si spem afferunt, ut tanquam in herbis non fallacibus fructus appareat, non repudiamus; hic tamen veterem censeamus suo loco conservandam.

FINIS.

DE IMMOLATIONE TERTIO

et si quidam dicunt: nullus est qui probet
tempore. Sed tamen in antiquis est illud
sacrum immolatio: cum sacerdos facit sacrificium
cum fide, nec intelligit, quod est ratio, aut per
deum fore eventus: sed cum deificatione, per illi
sacros nuntius et per deum Dei acceperit potestatem.
Hic opus et auxilio veteris etque nunc recipit interpretem.
tamen inexplicabile esse videtur. Cum igitur in
scriptis, quae super inventa est et tamen cum coram
deum vel illi sit vel iustis: quandoque invenit
homines novitate rei petentem vel auctoritatem vel opinionem
non admittentem, sed tamen. Adhuc, qui novam
opinionem si ipse accipit, de rationem in his non
tallibus tamen oportet non repudiare: illi tamen
veterem constantem non hoc considerant.

Q U I T

